

บทที่ 7

เทศกาลและพิธีกรรมทางศาสนาซิกข์

สาธารณรัฐอินเดียในอดีตเป็นแหล่งกำเนิดของหลายศาสนา ชาวอินเดียเรียกดินแดนที่ตนอาศัยอยู่ว่า “ภารตวรรษ” และมีศาสนาฮินดูหรือสนาตนธรรมเป็นศาสนาดั้งเดิม สำหรับผู้ศึกษาและนับถือพระพุทธศาสนาจะรู้จักชื่อของสาธารณรัฐอินเดียว่า “ชมพูทวีป” เพราะเป็นถิ่นกำเนิดของพระพุทธศาสนาซึ่งมีศาสนาเซนเกิดร่วมสมัยด้วย หลังจากที่ศาสนาเซนประดิษฐานตั้งมั่นในประเทศอินเดียและอยู่ในยุคที่ประเทศอินเดียอยู่ภายใต้การปกครองของราชวงศ์โมกุลซึ่งเป็นมุสลิม ประมาณปี พ.ศ.2012 อินเดียได้มีศาสนาใหม่เพิ่มขึ้นมาและเป็นที่รู้จักกันดีในนามของศาสนาซิกข์ มีพระศาสดาพระองค์แรกพระนามว่า **คุรุนานัก** คุรุนานักก็ได้ตั้งศาสนาซิกข์ขึ้น โดยท่านไม่ยอมรับพระเจ้าที่มีจำนวนมากมายและระบบวรรณะตามทัศนะของศาสนาฮินดู การให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อสิ่งมีชีวิตตามทัศนะของศาสนาเซน และการปฏิเสธโลกตามทัศนะของพุทธศาสนา รวมทั้งปฏิเสธหลักคำสอนของศาสนาอิสลาม การรับผิดชอบต่อการกล้าปฏิเสธหลักคำสอนต่างๆของคุรุนานักนี้ยังเป็นข้อที่ยังสับสนอยู่ว่าท่านได้รับการโต้ตอบจากศาสนาที่ท่านไปขัดแย้งอย่างไรบ้าง แต่ความสำเร็จในการประดิษฐานศาสนาซิกข์ทำให้สร้างศตวรรษมากมาย โดยเฉพาะจากผู้นำของราชวงศ์โมกุล ซึ่งก็ได้มีการโจมตีสาวกของคุรุนานัก¹

ความเป็นมาของศาสนาซิกข์

คำว่า **ซิกข์** เป็นภาษาปัญจาบ ตรงกับภาษาสันสกฤตว่า **ศิษยะ** และตรงกับภาษาบาลีว่า **สิกขะ** แปลว่า ศิษย์ หรือผู้ศึกษาเล่าเรียน ดังนั้น ชาวซิกข์จึงมีฐานะเป็นศิษย์ของคุรุหรือศาสดาของศาสนาซิกข์ทุกองค์

ความคิดเห็นเรื่องพัฒนาของศาสนาซิกข์จนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้มี 2 ทัศนะ คือ ทัศนะของนักการศาสนาสัมัยก่อนเห็นว่า ศาสนาซิกข์เกิดจากความพยายามของคุรุนานักที่พยายามพัฒนาศาสนาที่รวมจิตวิญญาณของศาสนาฮินดูและอิสลามเข้ามาไว้ด้วยกัน ดังนั้น ศาสนาซิกข์จึงเป็นศาสนาที่ประนีประนอมศาสนาต่างๆ ในอินเดีย โดยเฉพาะศาสนาฮินดูกับศาสนาอิสลาม เพื่อสร้างความเป็นเอกภาพหรือความเป็นอันเดียวกัน อันจะนำมาซึ่งสันติภาพที่แท้จริง ส่วนนักการศาสนาซิกข์ในปัจจุบันเห็นว่า ศาสนาซิกข์มีประวัติศาสตร์ของตนเองโดยเฉพาะ ศาสนาซิกข์ไม่ใช่ศาสนาที่รวมเอาหลักการของศาสนาฮินดูและอิสลามเข้ามาไว้ด้วยกัน แต่เป็นการเปิดเผยขึ้นใหม่ของคุรุนานักต่างหาก ดังนั้น ศาสนาซิกข์จึงเป็นศาสนาที่พระเจ้าเปิดเผยต่อศาสดาคุรุนานัก

ปฐมศาสดาของศาสนาซิกข์มีพระประวัติที่น่าสนใจเพราะพระองค์นับถือศาสนาฮินดูมาก่อน และทรงปฏิเสธการนับถือพระเจ้าหลายพระองค์มาเป็นเพียงพระองค์เดียว พระนามว่า วาเฮคุรุ อย่างเคร่งครัด พระเจ้าพระองค์เดียวนี้ทรงเป็นผู้สมบุรณ์และแผ่ไปทั่วสรรพสิ่ง ทรงเป็นอมตภาวะ เป็นผู้สร้างมูลเหตุของเหตุทั้งปวง ทรงสถิตมั่นคงในทุกสรรพสิ่งที่ทรงสร้างและทรงคุ้มครองสิ่งเหล่านั้น พระองค์มิได้เป็นพระเจ้าของคณะหรือชาติใดแต่ทรงเป็นพระเจ้าแห่งความเมตตา คุณธรรม และสัจธรรมอัน

¹ Warren Matthews, **World Religions** (USA : Wadsworth Cengage Learning, ๒๐๑๐), p. ๑๕๖.

แท้จริง นอกเหนือจากนี้คือคำสอนให้ศาสนิกชนมีวิถีชีวิตที่มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความอ่อนน้อม ถ่อมตน เลื่อมใสในสัจธรรมของศาสนาอื่นและรับใช้ผู้คนในสังคม แนวความคิดเช่นนี้ได้รับการถ่ายทอด มาตั้งแต่แรกจนมาถึงครูพระองค์ที่ 10 ซึ่งเป็นพระองค์สุดท้าย พระนามว่า ครูโควินทสิงห์ และหลังจาก นั้นพระศาสดาพระองค์นี้ได้ประทาน ครูครันท์ ซาฮิบ เป็นพระศาสดาขั้วนรินทร์แทนพระศาสดาที่เป็น มนุษย์สืบต่อไป

ศาสดาผู้ก่อตั้ง

ศาสดาผู้ก่อตั้งศาสนาซิกข์ คือ ครูนันัก เกิดเมื่อวันที่ 15 เมษายน ค.ศ. 1469 ณ หมู่บ้านดัล วันทิจ ปัจจุบันเรียกว่า "นังกานา สาหิพ" ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้เมืองละฮอร์ รัฐปัญจาบ ประเทศ ปากีสถาน ตระกูลของท่านนับถือศาสนาฮินดู เป็นชนชั้นวรรณะพราหมณ์ บิดาชื่อกุล หรือเมห์ตากัล ยาตาส เป็นข้าราชการชั้นผู้น้อยเงินเดือนต่ำ คอยรับใช้ผู้ว่าราชการเมือง มารดาของท่านชื่อตริปะตะ เป็น ผู้เคร่งครัดในศาสนา

ตามประวัติกล่าวว่า นานักเป็นคนมีสติปัญญา และช่างคิดอ่านตั้งแต่อยู่ในวัยเยาว์ ได้ศึกษา ศาสนาฮินดู มีความรู้แตกฉานในคัมภีร์พระเวท ต่อมาอีก 2 ปี ได้ศึกษาภาษาเปอร์เซีย (อิหร่าน) เพื่อ เรียนรู้ลัทธิคำสอนของโซโรอัสเตอร์ผู้เป็นศาสดาของศาสนาโซโรอัสเตอร์ ทำให้นานักสามารถแสดงวาทะ โต้ตอบหลักศานากับคณาจารย์ผู้ใหญ่ได้ตั้งแต่วัยเยาว์ จนชาวซิกข์มีความเชื่อกันในตอนหลังว่า ท่าน ครูนันักศาสดาของตนสามารถสั่งสอนคนได้ตั้งแต่ อายุ 9 ขวบ

เมื่ออายุ 14 ปี ได้สมรสกับนางสุลขณี เมื่อแต่งงานแล้วประมาณ 10 ปี มีบุตร 2 คน คือ ศรีจันท และ ลักขมิทาส ปรากฏว่าชีวิตสมรสช่วงหลังๆ หาความสุขได้ยาก เพราะ นานักและภรรยาไม่นิสัยและ รสนิยมคนละแบบ นานักชอบความสงบมีอิทธิพลในน้อมไปในทางศาสนา มีใจเมตตากรุณาโอบอ้อม อารี แต่ภรรยาชอบสนุกสนาน ในที่สุดจึงตัดสินใจหนีภรรยาและลูกออกไปหาความสงบทางใจในป่า เมื่อ อายุ 36 ปี

ข้อความในคัมภีร์ครันณะได้กล่าวเอาไว้ว่า เมื่อนานักเข้าไปอยู่ในป่าเพื่อหา ความสงบทางจิตได้ ไม่นาน วันหนึ่งเมื่อได้อาบน้ำชำระร่างกายให้สะอาด จิตใจปลอดโปร่งดีแล้ว ได้นั่งสมาธิหาจิตให้สงบ ขณะนั้นท่านได้ประสบการณ์ทางจิตว่า พระเจ้าได้ประทานน้ำทิพย์ถ้วยหนึ่งให้นานักดื่ม และได้ทรง รับสั่งกับนานักว่า "เราจะอยู่กับเจ้า เราจะทำให้เจ้ามีความสุขสงบ และจะทำทุกคนที่นับถือเราในเจ้ามี ความสุขไปด้วย เจ้าจงออกจากที่แห่งนี้ไป จงไปข้างหน้า นึกถึงเรา สั่งสอนคนทั้งหลายเช่นเดียวกับที่เจ้า กระทำอยู่ จงทำโลกให้สะอาด ระลึกถึงการทอ้งบ่นนามของเราไว้เป็นนิตย์ จงเป็นผู้มีเมตตา เป็นผู้ สะอาดบูชาและกระทำใจให้เป็นสมาธิต่อไปเจ้าจงเป็นครูของคนทั้งหลาย" ครูนันักได้รับประสบการณ์ ทางจิตดังกล่าว ก็เกิดโสมนัสเอิบอ้อมใจอย่างยิ่ง ได้ดื่มด่ำชื่นชมกับประสบการณ์นั้น โดยอยู่ในป่าต่ออีก 3 วัน แล้วจึงได้เดินทางกลับไปสู่หมู่บ้านเดิมของตน

เมื่อเดินทางถึงบ้านแล้วนานักก็ได้ครองเครื่องแบบเป็นนักพรตตั้งตัวเป็นครู เทียวสั่งสอนคน ตั้ง ตัวเป็นแพทย์พยาบาลคน และเทียวแนะนำให้คนทั้งหลายมีศีลธรรม มีความจงรักภักดีต่อพระเจ้า พระองค์เดียว

ครูนันักปฏิบัติตนเป็นทั้งมุสลิมและฮินดูในขณะเดียวกัน เช่น การแต่งตัวออก สั่งสอนคนโดย ครูนันักจะสวมเสื้อสีหมากสุกอันเป็นสีแสดงถึงอิสรภาพ แขนวลูกประคำที่ทำด้วยกระดูกวัวที่คอบ และ เจิมหน้าด้วยหญ้าฝรั่นตามความเชื่อของศาสนาฮินดู แต่ขณะเดียวกันสวมหมวกตามแบบมุสลิม เพื่อ

แสดงถึงความเป็นกลาง เป็นตัวอย่างให้ศาสนิกของทั้งสองศาสนา ไม่ให้ยึดเอาศาสนาใดศาสนาหนึ่งเพียงอย่างเดียวนั้นเป็นเหตุให้เกิดความรังเกียจ เคียดแค้นทั้งสองฝ่าย เพราะในขณะนั้นชาวมุสลิมและฮินดูกำลังวิวาทกันด้วยเรื่องเชื้อชาติและศาสนา ในฐานะที่ตนเป็นฮินดู ครูวานันท์จึงพยายามสอนให้พวกมุสลิมเลื่อมใสในโอวาทของตนให้มากที่สุด

ครูวานันท์ได้ศิษย์มุสลิมสำคัญคนหนึ่งชื่อ มารทาน ซึ่งเคยเป็นนักดนตรี ศิษย์ผู้นี้ใช้ศิลปะดนตรีเป็นกำลังหลักในการสั่งสอน ครูวานันท์กับศิษย์ผู้นี้ได้ออกเดินทางไปตามเมืองต่างๆ ในชมพูทวีปภาคเหนือ อันเป็นศูนย์กลางของศาสนาฮินดู จนขึ้นไปถึงแคว้นแคชเมียร์ในปัจจุบัน ใช้เวลาในการสั่งสอนคนตามเมืองต่างๆ 12 ปี มีผู้เลื่อมใสนับถือเป็นอันมาก นอกจากนี้ยังได้เดินทางออกสั่งสอนคนในที่ต่างๆ เช่น ภาคใต้ของประเทศอินเดียจนถึงแคว้นมัทราฮอันเป็นศูนย์กลางของศาสนาเซน ข้ามไปถึงเกาะลังกา และนครเมกกะ ประเทศซาอุดีอาระเบีย อันเป็นศูนย์กลางของศาสนาอิสลาม โดยใช้หลักการสามัคคี เสมอภาค ศรัทธา และความรัก ของท่านเอง

แม้ว่าครูวานันท์จะนุ่งห่มแบบนักพรต แต่ก็ไม่ได้ใช้ชีวิตแบบนักบวช เพราะศาสนาซิกข์ไม่มีนักบวช ท่านยังคงอยู่กับบุตรภรรยาตามเดิม เมื่ออายุได้ 71 ปี ครูวานันท์รู้วสานแห่งชีวิตของตนจึงได้มอบหมายให้แก่สาวกคนสำคัญชื่อ ลาหิना (บางแห่งเรียกว่า ไกลาห์นา) เพื่อให้เป็นศาสตาสืบทอดตำแหน่งแทน เป็นศาสตาคองค์ที่ 2 มีชื่อว่า ครูอังคัต

หลักคำสอนสำคัญของศาสนาซิกข์²

หลักคำสอนของศาสนาซิกข์ จะสอนให้รู้จักพยายามเอาชนะอุปสรรคต่าง ๆ การที่คนเราจะพบความสุขที่แท้จริงได้ มีอยู่ 5 ประการ คือ

1. กรรม คือ การกระทำ
2. ปัญญา คือ ความรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นจริง
3. มหาปิติ คือ ความอึดใจ ทำให้อับเอิบอยู่ในทางธรรม
4. พละ คือ กำลังจิต ทำให้แน่วแน่มั่นคง ไม่หวั่นไหว ไม่เกรงกลัว
5. สัจจะ คือ ความเคารพอย่างจริงใจต่อพระเจ้า

องค์ไตรรัตน์

องค์ไตรรัตน์หรือองค์ 3 ประการ อันเป็นสิ่งสูงสุดในศาสนาซิกข์ คือ

- 1) พระเจ้า
- 2) ศรี คือ หลักธรรม
- 3) อกาล คือ ความแน่นอนของพระเจ้า

ศีล 5 ประการ

คุรุโควินทสิงห์ตั้งกฎไว้อย่างหนึ่ง เรียกว่า ศีล 5² อันขึ้นต้นด้วยอักษร ก. คือ

- 1) เกศา คือ เอาผม หนวด เคราไว้ จะโกนไม่ได้

² http://www.trueplookpanya.com/new/cms_detail/knowledge/๑๕๗๔-๐๐/

- 2) **กัษะ** คือ จะต้องมิหิวเสียบหรือปักไว้ที่ผมเสมอ ขาดไม่ได้
- 3) **การา** คือ กำไลเหล็กสวมข้อมือ
- 4) **กิริปาน** คือ จะต้องมิตาบประจำตัว
- 5) **กฉา** คือ จะต้องมิทางเกงขาสั้นโดยนุ่งไว้ข้างในประจำ

และมีหลักจะต้องปฏิบัติเพิ่มเติมอีก 4 ประการ คือ

- 1) ไม่สูบบุหรี่ ไม่ดื่มน้ำเมา
- 2) ไม่บริโภคเนื้ออย่างอิสลาม
- 3) ไม่ตัดผม ไมโกนหนวด
- 4) ไม่แต่งกายหรือไม่ร่วมประเพณีกับมุสลิม

ศีลทั้ง 5 ข้อนั้นเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่ามิสาเหตุมาจากการรบทั้งสิ้น แม้แต่การสวมกำไลเหล็ก หรือมีตบพกประจำตัว ก็ให้รู้ว่าเป็นพวกเดียวกันหรือจะต้องมีอาวุธไว้เพื่อป้องกันตนเอง และเป็นเครื่องเตือนใจให้เข้มแข็งเหมือนเหล็ก

ลัทธิธรรมประจำชีวิตหรือศีล 21 ประการ

ครูโควินทสิงห์เป็นผู้เริ่มลัทธิศีลจุ่มในศาสนาซิกข์ และเป็นผู้เริ่มประกอบพิธีให้ผู้เข้า มาเป็นสาธุศิษย์ด้วยพิธีประพรมน้ำมนต์ และวิธีให้ดื่มน้ำศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีตาบแช่ไว้เป็น เครื่องหมายว่า ผู้ดื่มต้องเป็นผู้กล้าหาญ น้ำดื่มนี้เรียกว่า "น้ำอมฤต" ผู้ที่ได้ดื่มน้ำเท่ากับถึง ความบริสุทธิ์ (คาลซา) พร้อมทั้งจะออกรบเพื่อจรรโลงชาติ ศาสนา เมื่อดื่มน้ำอมฤตแล้ว ชาวซิกข์ทุกคนจะต้องถือศีล 21 ข้อ เป็นศีลประจำชีวิตของ ศาสนิกชนทุกคน คือ

ก. ข้อปฏิบัติ

1. ให้นับถือศาสดาทุกองค์เป็นบิดา และถือว่าตนเป็นบุตรของบิดา
2. ให้ถือว่าเมืองปาตลีบุตร (ปัตนะในปัจจุบัน) ที่โควินทสิงห์เกิด กับเมืองอานันทปุระ (ที่โควินทสิงห์หลบไปตั้งหลักสู้กับอหังการเมื่อรบแพ้) ว่าเป็นเมืองที่ศักดิ์สิทธิ์
3. ให้ยกเลิกการถือชั้นวรรณะ
4. ให้สละชีพในสนามรบ
5. ให้บูชาสิ่งศักดิ์สิทธิ์ 3 ประการ คือ 1. สัจจะ (พระเจ้า) ศรี (ธรรมะ) อกาล (ความเที่ยงแท้ ของพระเจ้า) 2. ศาสโนวาท (คัมภีร์อาทิกรันถ์และทัสเวนปาทซาฮิบ) 3. ความบริสุทธิ์
6. ให้มีศีลอันเป็นสัญลักษณ์ 5 คือ เกศา กัษะ การา กิริปาน และกฉา พวกซิกข์ที่อยู่ในต่างประเทศต้องมีมดเล็กยาว 2 นิ้วเสียบไว้ที่ผม
7. ให้มีชื่อลงท้ายว่าสิงห์ (คือ ให้กล้าหาญดังสิงโต)
8. ให้ฝึกขี่ม้า ฟันดาบ มวยปล้ำ เป็นนิตย
9. ให้ถือคิดว่าตนเกิดมาเพื่อช่วยเหลือเปลื้องทุกข์ให้ผู้อื่น
10. ให้นอบน้อมพระเจ้าและต้อนรับแขกโดยถือว่าเป็นเรื่องจำเป็น

ข. ข้อห้าม

11. ห้ามมิให้ชกชกกับชกชกวิวาทกันเอง
12. ห้ามมิให้พูดปด
13. ห้ามทำผิดในเรื่องการมณ โลก โกรธ หลง
14. ห้ามคบคนที่เป็นปฏิปักษ์ต่อศาสนา
15. ห้ามคบคนที่ไม่ส่งเสริมการกุ้ชาติ
16. ห้ามนิยมใช้สีแดง เช่น เสื้อแดง หมวกแดง
17. ห้ามแก้ผ้าโพกศีรษะออก นอกจากเวลาอาบน้ำ
18. ห้ามเล่นการพนันทุกชนิด
19. ห้ามตัดผม โกนหนวด โกนผม โกนเครา
20. ห้ามเกี่ยวข้องกับบุคคลที่เบียดเบียนศาสนา
21. ห้ามแต่งกายหรูหราไร้สาระ

นอกจากนี้ยังมีคำสอนพื้นฐานของศาสนาชกชกที่ควรกล่าวถึงอีกดังนี้

1. **สามัคคี** คือ ความกลมเกลียวไม่ขัดแย้งกัน กลุ่มชนใดที่มีความขัดแย้งแข่งดีกันจะ เสียประโยชน์ทั้งสองฝ่าย ทั้งฝ่ายแพ้ซึ่งเสียประโยชน์อย่างไรก็ยรติ และฝ่ายชนะแม้ันจะได้รับประโยชน์ แต่ก็ได้รับความเสียหายเช่นกันอันเป็นความเสียหายอย่างมีเกียรติ สังคมที่ดีต้องสามารถประนีประนอมกันได้

2. **เสมอภาค** คือ แห่่งกำเนิดของพลัง สังคมใดก็ตามที่ไม่มีการแบ่งเพศและชั้นวรรณะ คนในสังคมนั้นจะช่วยกันสรสรสร้างสังคมจนบรรลุถึงความเจริญอกงาม นัยตรงข้าม การแบ่งชั้นวรรณะเป็นการทอนกำลังของตนลงไป

3. **ศรัทธา** คือ ความเชื่อมั่นในพระเจ้าผู้เป็นเอกเองการจะทำให้บุคคลมีความ กล้าหาญ อดทน และวิริยะอุตสาหะ เมื่อทำสิ่งใดก็จะสำเร็จลุล่วงด้วยดี

4. **ความรัก** คือ พลังที่ประสานให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้ด้วยความสุข แต่ความโกรธ ความเกลียดเป็นพลังบ่อนทำลายสังคม ทำให้เกิดทุกข์ เกิดโทษ ในกลุ่มชนนั้นๆ

หลักธรรมทั้ง 4 ตามที่กล่าวมานี้ จะช่วยให้บุคคลบรรลุถึงทางแห่งความรอด และในขณะเดียวกันจะต้องหลีกเลี่ยงความชั่ว ที่ทำให้เกิดโทษ เกิดบาป มี 5 อย่าง คือ

1. **ตัณหา** คือ ความอยาก อันเป็นกิเลสนอนเนื่องในสันดานของมนุษย์ทุกคน จึงยาก ที่จะละได้ เว้นแต่ผู้มีคุณธรรมขั้นสูงเท่านั้น ดังนั้นศาสนาชกชกจึงอนุญาตให้ผู้ครองเรือนอยู่ร่วมเป็นสามีภรรยากันได้ แต่ห้ามประพฤตผิดในกาม ไม่เป็นชู้หรือนอกใจภรรยาหรือสามีของตน

2. **ความโกรธ** เป็นบ่อเกิดแห่งการทะเลาะวิวาท ดังนั้นบุคคลจะต้องมีขันติเข้ามาควบคุม และรู้จักการให้อภัย

3. **ความโลภ** คือ ความอยากได้เงินทอง หรือความรักที่ต้องการผลกำไร เงินทองที่หามาได้

ด้วยแรงงานบริสุทธิ์เป็นสิ่งที่ถูกต้องในศาสนา แต่ความอยากได้เงินทองที่เกินพอดี เป็นสิ่งที่ต้องห้ามในศาสนา ความพอใจและความสันโดษจะช่วยควบคุมกิเลสตัวนี้ได้เป็นอย่างดี

4. ความหลง คือ ความไม่รู้จริงและเชื่อในสิ่งผิดๆ เพราะไม่ใช้ปัญญาใคร่ครวญ จึงเกิดการตัดสินใจผิดพลาดทำให้เกิดทุกข์ตามมา กิเลสตัวนี้มาจากความยึดมั่นถือมั่นจนเกินไป

5. อหังการ เป็นกิเลสที่ชั่วร้ายที่สุด เพราะทำให้เกิดความอิจฉาริษยา ความจองหอง อวดดี ยกตนข่มท่าน ทำให้แตกความสามัคคี ชาวซิกข์ที่ดีจะต้องอ่อนน้อมถ่อมตน ให้อภัยและมีเมตตากรุณา ชาวซิกข์เชื่อว่า การปฏิบัติของบุคคลมีผลต่อภพที่จะต้องเผชิญหลังจากละร่างในภพนี้แล้ว การปฏิบัติตามคำสอนในศาสนาจะส่งผลตามลำดับขั้น ตั้งแต่ขั้นต้นจนถึงขั้นสูงสุด

การปฏิบัตินี้ เรียกว่า **ขันธ** มีดังนี้

1. ธรรมขันธ คือ หน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติ ได้แก่ การทำดี มีความยุติธรรม เป็นอาณาจักรแห่งการกระทำ

2. ญาณขันธ คือ การใช้ความรู้ในการประกอบกิจการเพื่อความยิ่งใหญ่ ในขั้นนี้เป็นอาณาจักรแห่งปัญญา

3. สรมขันธ หรือ **หรรษาขันธ** เป็นอาณาจักรแห่งมหาปีติ (Ecstasy) ในภูมิมืดมีแต่ ความบันเทิง ปราศจากความกลัวใดๆ ได้อย่างนั้น มีแต่ความสวางสดงงาม

4. กรรมขันธ เป็นอาณาจักรแห่งกำลังทางจิต เป็นภูมิแห่งอำนาจ ผู้ปฏิบัติได้ถึงขั้นนี้จะปราศจากความกลัวใดๆ มีความเป็นนิรันดร มีพลังเหมือนผู้มีกายทิพย์

5. สัตยขันธ เป็นอาณาจักรแห่งสัจจะ เป็นภูมิสุดท้ายที่บุคคลใดสามารถบรรลุถึงขั้นนี้แล้ว จะหลอมตนเองเข้าเป็นหนึ่งเดียวกับพระเจ้า

คำนี้ใช้บริกรรมด้วย ซัพ คือ การบริกรรม จะได้ผลต้องเว้นสิ่งที่ควรเว้น 5 คือ

1. กินเกินหิว
2. หลับเกินง่วง
3. เกียจคร้าน
4. ฟุ้งซ่าน
5. หลับน้อยเกินไป

สิ่งที่ควรเจริญ 7 คือ

1. เลือกสถานที่สะอาด
2. ร่างกายสะอาด
3. ไม่พูดไม่คำนึงถึงเรื่องอื่น
4. เข้าใจบทบริกรรม
5. ตั้งใจเป็นสมาธิ
6. ปฏิบัติตน (บริกรรม) เป็นนิตย
7. ทำซัพ คือ บริกรรมในอมฤตเวลา คือ ยามท้ายของราตรี ได้แก่ 3 – 6 น.

นัยบริการ การบริการจะเลือกบบริการ 3 วาหนึ คือ

1. คุรวาณึ คือ ข้อความในพระคัมภีร์
2. มุลมนัตร มนัตที่เปันดั่งเดิมหรือพึนฐาน
3. ออกพระนามว่า วาเฮคุรุ

ศาสนาชิกษย์ยังได้กำหนดระเบียบวินัยให้ปฏิบัติ ดังนี้

1. วินัยทางกาย ได้แก่ การให้บริการคนอื่นทางกายและทางวาจา เป็นการให้ทาน
2. วินัยทางศีลธรรม ได้แก่ การหาเลี้ยงชีพโดยชอบธรรม
3. วินัยทางจิตใจ ได้แก่ ความเชื่อมั่นในพระเจ้าองค์เดียว มีจิตใจอยู่กับพระเจ้า

นอกจากนี้หลักคำสอนที่สำคัญของศาสนาชิกซ์ คือ การสอนให้นับถือเทพเจ้าเพียงองค์เดียว สอนให้คนมีความเสมอภาคกัน และมีเสรีภาพ เช่น การยกฐานะผู้หญิงให้เท่าเทียมกับผู้ชาย ให้ผู้หญิงมีสิทธิในการศึกษา ร่วมสวดมนต์หรือเป็นผู้นำในการสวดมนต์ได้เช่นเดียวกับผู้ชาย เป็นต้น

กฎวินัยของพวกชิกซ์(เรฮาด มารียาดา)

ได้กำหนดกิจวัตรประจำวันไว้ให้ผู้นับถือปฏิบัติ นั่นคือ การตื่นแต่เช้าตรู (ตีสามถึงหกโมงเช้า) เพื่ออ่านคัมภีร์และทำ “นามซาปณะ” (การทำสมาธิถึงพระนามของพระเจ้า) นอกจากนั้นแล้วชาวชิกซ์จะอ่านคัมภีร์ในตอนเย็น ตอนดวงอาทิตย์ตกและในตอนกลางคืนก่อนที่จะไปพักผ่อนด้วย ชาวชิกซ์จะไปร่วม “สังกัต”(การประชุม)ประจำวันในที่ทำศาสนกิจและฟังคัมภีร์ หลังจากนั้นชาวชิกซ์ก็จะทำความเคารพคัมภีร์คุรุภักษซาฮิบโดยการเอาหน้าผากสัมผัสที่พื้น ชาวชิกซ์ไม่ได้รับอนุญาตให้กินเนื้อที่เชือดตามประเพณีของมุสลิมและจะต้องไม่ตัดผม ผู้รู้แห่งปัญจาบถูกมองว่าจำเป็นต้องเข้าใจคัมภีร์ พิธีการแต่งงานก็ได้ถูกกำหนดไว้เป็นการเฉพาะและในตอนตายก็จะมี การอ่านคัมภีร์ที่ได้ถูกกำหนดไว้และมีพิธีกรรมที่จะต้องปฏิบัติตามเป็นของตนเอง

ประเทศที่มีศาสนิกชนศาสนา

สาธารณรัฐอินเดีย ปากีสถาน บังคลาเทศ เนปาล ชาวชิกซ์ในอินเดียและต่างประเทศ ในปัญจาบมีชาวชิกซ์ประมาณ 12 ล้านคนและอีกกว่า 3 ล้านในรัฐและดินแดนที่ติดกับอินเดีย ในเบงกอลตะวันตก ในมัธยประเทศและในมหารัษฏระก็มีชุมชนชาวชิกซ์เล็กๆหลายแห่ง ชาวชิกซ์อีกส่วนหนึ่งประมาณ 1 ล้านคนได้เข้าไปตั้งถิ่นฐานในอังกฤษ แคนาดาและสหรัฐ นอกจากนี้ก็มีชุมชนเล็กๆในประเทศยุโรปแทบทุกประเทศ ในตะวันออกกลาง เอเชียตะวันออก แอฟริกาและออสเตรเลีย

เทศกาลของชาวซิกข์

เทศกาลที่ชาวซิกข์เฉลิมฉลองคือเทศกาลที่เป็นวันสำคัญแห่งชีวิตของบรรดาครูและเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์ของชาวซิกข์ เช่น การเฉลิมฉลองให้แก่การยอมพลีชีวิตของครูอรยันเทพและครูเทม บาฮาคุร์ ขณะเดียวกันก็มีการเฉลิมฉลองวันเกิดของคุรุนานัคและครูโกบินด์ ซิงห์ ไผสาชะเป็นเดือนแรกของปีใหม่ของชาวซิกข์

วันสำคัญทางศาสนาซิกข์³

1. **วันประสูติพระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์ วันที่ 5 มกราคม** ชาวซิกข์จะเฉลิมฉลองเป็นวันคล้ายวันประสูติของพระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์ (พระศาสดาพระองค์ที่ 10 แห่งศาสนาซิกข์) พระองค์ประสูติเมื่อวันที่ 22 ธันวาคม พ.ศ. 2209 ณ เมืองปัตนาซาฮิบในแคว้นปีฮาร์ ประเทศอินเดีย

2. **วันที่ 13-14 เมษายน “วันวิสาขี”** เป็นวันที่พระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์ทรงสถาปนาประชาคมซิกข์ (คาลซา) ในปี พ.ศ. 2242 เป็นครั้งแรก และได้ทรงประทานศาสนสัญลักษณ์ “5ก” เป็นศาสนสัญลักษณ์ประจำกายของซิกข์ศาสนิกชน

3. **วันที่ 16 มิถุนายน** เป็นวันคล้ายวันสละชีพเพื่อพิทักษ์ธรรมของพระศาสดาคุรุอรยันเทพ พระศาสดาพระองค์ที่ 5 แห่งศาสนาซิกข์ในปี พ.ศ. 2149 และป็นี่ครบรอบ 400 ปี ของการรำลึกถึงวันนี้ ชาวซิกข์ในประเทศไทยและทั่วโลกจะมีการรำลึกเฉลิมฉลองเป็นการพิเศษ

4. **วันที่ 1 กันยายน** วันปฐมปรากฏของพระมหาคัมภีร์คิริคุครันด์ซาฮิบ ซึ่งรวบรวมโดยพระศาสดา คุรุอรยันเทพ ในปีพ.ศ. 2147 และได้ทรงอัญเชิญมาปรากฏในคิริฮ์รันดิรซาฮิบ เมืองอมฤตสระ

5. **วันที่ 20 ตุลาคม** เป็นวันที่พระศาสดาคุรุโควินท์สิงห์ พระศาสดาพระองค์ที่สิบได้ทรงสถาปนาพระมหาคัมภีร์คิริคุครันด์ซาฮิบเป็นพระศาสดานิรันดรกาลแห่งศาสนาซิกข์สืบต่อจากพระองค์

6. **วันที่ 21 พฤศจิกายน** (ตรงกับวันขึ้นสิบห้าค่ำเดือนสิบสอง) เป็นวันคล้ายวันประสูติของพระปฐมศาสดาคุรุนานักเทพ เมื่อปี พ.ศ. 2012 ชาวซิกข์ในกรุงเทพฯ

7. **วันที่ 24 พฤศจิกายน** เป็นวันรำลึกถึงการสละชีพของพระศาสดา คุรุเตคอบฮาดีร์ (พระศาสดาพระองค์ที่ 9 ของซิกข์) เพื่อดำรงรักษาไว้ซึ่งเสรีภาพในการนับถือและความ เป็นธรรมสำหรับประชาชนทั้งมวลในประเทศอินเดีย

หมายเหตุ : ชาวซิกข์ในกรุงเทพฯ และต่างจังหวัดจะเฉลิมฉลองวันสำคัญเหล่านี้ในศาสนสถาน คุรุตวาราโดยมีการสวดภาวนาพระมหาคัมภีร์คิริคุครันด์ซาฮิบอย่างต่อเนื่อง 48 ชั่วโมง เวลาเช้าและค่ำ มีการชุมนุมเจริญธรรมในคุรุตวารา ทุกเช้าและค่ำมีการเลี้ยงอาหารแก่ศาสนิกชนทุกศาสนาที่มาร่วมชุมนุมเจริญธรรม (ขับร้องสวดภาวนาสรรเสริญคุณพระผู้เป็นเจ้าของเจ้าและบรรยายพระธรรมโดยศาสนาจารย์)

3 http://www.dra.go.th/ewtadmin/ewt/dra_web/module/attach_media/sheet

ศาสดาและสาวกคนสำคัญ⁴

1. พระศาสดาคุรุนานัก

เกิดเมื่อปี พ.ศ.2012 ในตระกูลไรฏ ฌ ตำบลทวันตี ราวประมาณ 40 ไมล์ทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ของเมืองละฮอร์ ปัจจุบันอยู่ในประเทศปากีสถาน บิดาของท่านนามว่า เมรทากัลยาณจันทร์ (กาลู) เป็นชาวฮินดู วรรณะกษัตริย์เปตี

2. พระศาสดาคุรุอังคัท (พ.ศ.2082-2095)

ท่านเป็นศิษย์ที่คุรุนานักรักมาก เป็นนักภาษาศาสตร์ได้รวบรวมบทประพันธ์และชีวประวัติของคุรุนานักขึ้น ได้ตั้งศูนย์เผยแผ่คำสอนขึ้นหลายแห่ง ทำให้ชาวซิกข์มีความสมัครสมานใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

3. พระศาสดาคุรุอมรทาส (พ.ศ.2095-2117)

ท่านเป็นนักปฏิรูปสังคมท่านสอนว่าสตรีมีสิทธิหลุดพ้นได้ ทั้งคัดค้านการคลุมหน้าของสตรี และเผาตัวทั้งเป็นเมื่อสามีสิ้นชีวิตตามคำสอนในศาสนาฮินดู

4. พระศาสดาคุรุรามทาส (พ.ศ.2117-2124)

ท่านสร้างศูนย์กลางศาสนาซิกข์ขึ้น ณ เมืองอมฤตสาร มีการขุดสระอมฤตขึ้น เมืองรอบๆ สระนั้นชื่อว่ารามทาสปุร์ตามชื่อของท่าน ท่านตั้งแบบแผนผู้สืบทอดตำแหน่งต้องเป็นเชื้อสาย

5. พระศาสดาคุรุอรชุน (พ.ศ.2124-2149)

ท่านได้สร้างสุวรรณวิหารขึ้นกลางสระอมฤต และรวบรวมคำสอนของแต่ละพระศาสดาเป็น คัมภีร์ชื่อ อาทิกรันถ์ ซาฮิบรวมทั้งข้อเขียนของชาวฮินดูและมุสลิมรวมด้วย ท่านได้ประกาศแยกตัวศาสนาซิกข์ออกจากศาสนาฮินดูและอิสลาม จนท่านถูกพระเจ้าจักรพรรดิมุสลิมแห่งราชวงศ์โมกุลสั่งจับเอาไปทรมานไว้จนสิ้นพระชนม์

6. พระศาสดาคุรุหริโควินท์ (พ.ศ.2419-2188)

ภายหลังการสิ้นพระชนม์ของคุรุอรชุน ท่านได้ประกาศวิธีการใหม่ของศาสนาซิกข์คือการสร้างป้อมปราการพร้อมทั้งฝึกทหาร พร้อมทั้งให้โอวาทแก่ศิษย์ว่า “เราต้องพร้อมที่จะสละชีวิตของตนเพื่อคุรุอรชุน” ท่านเป็นคุรุพระองค์แรกที่ใช้ดาบป้องกันเมืองและศาสนา ใช้กาน้ำคูกับดาบเป็นสัญลักษณ์ซึ่งหมายถึงอำนาจทางโลกและทางธรรม ท่านจึงเป็นทั้งนักรบและนักเผยแผ่ศาสนา ช่วงนี้มีศาสนิกชนจำนวนมากเข้าสู่ศาสนาซิกข์

7. พระศาสดาคุรุหริไร (พ.ศ.2188-2204)

ท่านทำให้ศาสนาซิกข์มีความเจริญรุ่งเรือง มีกองทหารที่เข้มแข็ง และสามารถทำให้บุคคลสำคัญในศาสนาฮินดูหันมานับถือศาสนาซิกข์ได้

8. พระศาสดาคุรุทริภษัน (พ.ศ.2204-2207)

ท่านสิ้นพระชนม์เมื่อพระชนม์ 9 พรรษา

9. พระศาสดาคุรุเตฆพท์ (พ.ศ.2207-2218)

⁴ <http://www.crs.mahidol.ac.th/thai/sikhoo.htm>

ท่านเป็นวีรบุรุษที่หาญกล้า ในสมัยพระเจ้าโอรังเซบท่านได้ถูกจับไปยังกรุงเดลีและบังคับให้ท่านเปลี่ยนศาสนา แต่ท่านไม่ยอมจึงถูกประหารชีวิตและสับร่างกายเป็น 4 ท่อน เอาไปแขวนประจานไว้ที่ป้อมประตูทั้ง 4 ทิศของกรุงเดลี

10. พระศาสดาครูโควินทสิงห์ (พ.ศ.2218-2251)

ท่านได้รับการขนานนามว่า “นักบุญผู้เป็นทหาร” ท่านได้รับหน้าที่เป็นพระศาสดาเมื่อพระชนม์ 9 พรรษา ซึ่งเป็นช่วงที่ชาวซิกข์เกิดความปั่นป่วนวุ่นวาย เพราะถูกกลามมุสลิมเบียดเบียน ชาวซิกข์บางคนเกรงกลัวจนไม่กล้าแสดงตนเป็นศาสนิก ท่านได้ตั้งศูนย์กลางเผยแผ่ศาสนาขึ้นที่เมืองธากาหรือดักกา และรัฐอัสสัม พร้อมประกาศว่าทุกคนควรเป็นนักรบต่อสู้ศัตรู เพื่อจรรโลงชาติและศาสนาของตน ซิกข์ทุกคนต้องเป็นคณกล้าหาญโดยให้นามว่า สิงห์ หมายถึง ความกล้าหาญ สำหรับผู้เข้าร่วมพิธีศีลจุ่มด้วยการประพรมน้ำมนต์และให้ตีม้น้ำศักดิ์สิทธิ์ซึ่งมีดาบแช่ไว้เรียกว่า “น้ำอมฤต” ก่อนการสิ้นพระชนม์ พระองค์มิได้ตั้งให้ใครเป็นพระศาสดาสืบต่อแต่ทรงตั้งพระอาทิกรันถ์ ซาฮิบ เป็นพระศาสดานิรันดร

พิธีกรรมสำคัญของศาสนาซิกข์⁵

พิธีกรรมสำคัญ ที่ชาวซิกข์ทุกคนควรประพฤติปฏิบัติ มีอยู่ 5 พิธี ดังนี้ คือ

1. พิธีปาหุล

พิธีปาหุล คือ พิธีล้างบาป เมื่อเสร็จพิธีแล้วก็จะรับเอา "ก" ทั้ง 5 ประการ ดังนี้

- 1) เกศ ได้แก่ การไม่ตัดผม
- 2) กังขา ได้แก่ หวีขนาดเล็ก
- 3) กฉา ได้แก่ กางเกงขาสั้น
- 4) กรา ได้แก่ กำไลมือทาดด้วยเหล็ก
- 5) กิริปาน ได้แก่ ดาบ

ผู้ที่ทำพิธีล้างบาปแล้วจะได้นามว่า "สิงห์" ต่อท้ายชื่อเหมือนกันหมดทุกคน เพราะถือว่าได้ผ่านความเป็นสมบัติของพระเจ้าเองแล้ว เรียกว่า ชาลสา แห่ง วาหิคูร์

2. พิธีรับน้ำอมฤต (Baptism) (หรือ รับน้ำอมฤตสังสการ)

พิธีรับน้ำอมฤต หรือ อมฤตสังสการ ชาวซิกข์จะต้องเข้าพิธีรับน้ำอมฤตเพื่อแสดงความเป็นซิกข์ที่ดี และเป็นการรับคนเข้าในศาสนา พิธีนี้ได้เริ่มเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบในสมัยของศาสดาครูโควินทสิงห์ โดยมีบุคคลผู้เป็นที่รักของพระเจ้า เป็นบุคคลที่ได้รับการเลือกแล้วว่าเป็นผู้มีคุณธรรมสูง รู้เรื่องราวในศาสนาเป็นอย่างดี เรียกว่า ปัญจปิยะ จำนวน 5 คน เป็นผู้ทำพิธีกรรม โดยนั่งเรียงเป็นแถวหันหน้าไปทางครุศาสดา (ในสมัยที่ยังมีศาสดาอยู่) แต่ปัจจุบัน บุคคลผู้ทำพิธีกรรมต้องนั่งหันหน้าไปทางพระคัมภีร์ครันถ์สาทิบ

บุคคลซึ่งเป็นผู้ทำพิธีกรรมทั้ง 5 คนนั้นต้องนั่งเหมือนกัน โดยนั่งทับขาขวาแต่ขาซ้ายยกขึ้นขึ้นมาตั้งฉากกับพื้นต่อหน้าแท่นหินที่มีขันใบใหญ่ที่ใส่น้ำแล้วหยดน้ำตาลลงไปภายในขันมีพระขรรค์ซึ่ง

⁵ <https://sites.google.com/site/phanuwat๐๓๖๙/sasna-sik-s/๗-wan-sakhay>

เป็นมิด 2 คม ทั้งพระขรรค์และชันน้ำที่ทำพิธีนี้จะต้องทำด้วยเหล็กกล้าอย่างดี จากนั้นให้ใช้พระขรรค์คนน้ำในขัน ในขณะที่กำลังคนน้ำนั้นจะมีการสวดมนต์ 5 บทผลัดกันสวดคนละ 1 บทหลังจากสวดมนต์จบแล้ว ท่านทั้ง 5 จะนำน้ำนั้นมาให้ผู้เข้าพิธีรับน้ำอมฤตดื่มซึ่งผู้เข้าพิธีเหล่านี้ต้องนั่งด้านหลังของท่านทั้ง 5 และหันหน้าไปทางพระคัมภีร์ครันถ์สาหิบบหลังจากที่ดื่มแล้วในบางแห่งผู้เข้ารับพิธีจะต้องพูดว่า "คัลซาเป็นพระเจ้า ชัยชนะเป็นของพระองค์" (คัลซาในที่นี้ หมายถึง ชาวซิกข์ ซึ่งนิยมใช้แทนกันเสมอ)

3. ประเพณีการเล่นดนตรีสววรรค์ (Kirtan)

ประเพณีนี้เป็นแบบอย่างหนึ่งของการแสดงออกซึ่งความเคารพในพระเจ้า ชาวซิกข์นิยมสวดมนต์พร้อมกับมีดนตรีบรรเลงประกอบ และถือกันว่าเป็นดนตรีสววรรค์ที่จะช่วยให้ผู้สวดได้มีจิตแนบแน่นกับพระเจ้าได้รวดเร็วและดีขึ้น เครื่องดนตรีที่ใช้บรรเลงมีลักษณะเหมือนทึบสี่เหลี่ยมซึ่งอาจเรียกว่า "ทึบเพลง"

4. ประเพณีการโพกศีรษะ (Turban หรือ Dastar)

ชาวซิกข์มีลักษณะการแต่งกายแตกต่างจากชนกลุ่มอื่นในอินเดีย ดูจากการโพกผ้าบนศีรษะ ซึ่งเป็นส่วนประกอบสำคัญในการแต่งกายได้ก่อกำเนิดมาโดยศาสดาคุรุนานักผ้าโพกศีรษะเป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของนักบุญและนักปราชญ์ทั้งหลาย ผ้าโพกศีรษะเรียกว่า ดัสตาร์ (Dastar) ในภาษาปัญจาบ โดยทั่วไปจะมีความยาว 4.5 เมตร หรือ 5 หลา มีความกว้างประมาณ 1.25 เมตร ผ้าที่ใช้นิยมผ้าฝ้ายเนื้อบาง แต่บางคนอาจจะใช้ผ้าฝ้ายเนื้อหนาก็ได้ หรืออาจจะใช้ความยาวถึง 7 เมตร นอกจากนี้ยังมีผ้าโพกศีรษะขนาดเล็กเรียกว่า ดัสตารา (Dastara) มีความยาวประมาณ 1.5-2 เมตร ใช้โพกศีรษะอยู่ใต้ผ้าที่โพกไว้ภายนอกอีกชั้นหนึ่ง ส่วนสีนั้นไม่มีการจำกัด ขึ้นอยู่กับความนิยม แต่ชาวซิกข์ในเมืองไทยส่วนมากนิยมสีขาว และสีฟ้าสดที่เรียกว่า ฟ้ามอนน์ เงินในหมู่ชาวซิกข์ การโพกผ้าไม่ได้มีความหมายเป็นเพียงแค่ประเพณีในการแต่งกายเท่านั้น แต่เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความสืบเนื่องทางศาสนา เช่น ถ้าผู้ฆาของครอบครัวเสียชีวิต บุตรคนโตจะได้รับการโพกศีรษะต่อหน้าชุมชนนั้นๆ เพื่อประกาศว่าเขาจะได้เป็นผู้สืบทอดแทนบิดาต่อไป

พิธีโพกศีรษะเริ่มเป็นครั้งแรกเมื่อเด็กโตเป็นหนุ่ม และผ้าโพกศีรษะนี้จะถูกถอดออกต่อเมื่อเป็นการลงโทษหรือเป็นการลบลู่เกียรติ ฉะนั้น เมื่อผู้ใดปลดผ้าโพกศีรษะผู้อื่นออก ผู้นั้นจะถูกลงโทษไม่ให้เข้าร่วมในพิธีต่างๆ จนกว่าจะขอขมาโทษ และรับโทษตามที่บัญญัติไว้ ชาวซิกข์จะต่อสู้เพื่อสิทธิในการโพกศีรษะในประเทศต่างๆ การต่อสู้ครั้งแรกเกิดขึ้นในอังกฤษ ดังนั้น การโพกศีรษะจึงหมายถึงวิถีชีวิตและจิตใจของชาวซิกข์ที่มีต่อศาสนาอย่างมั่นคง

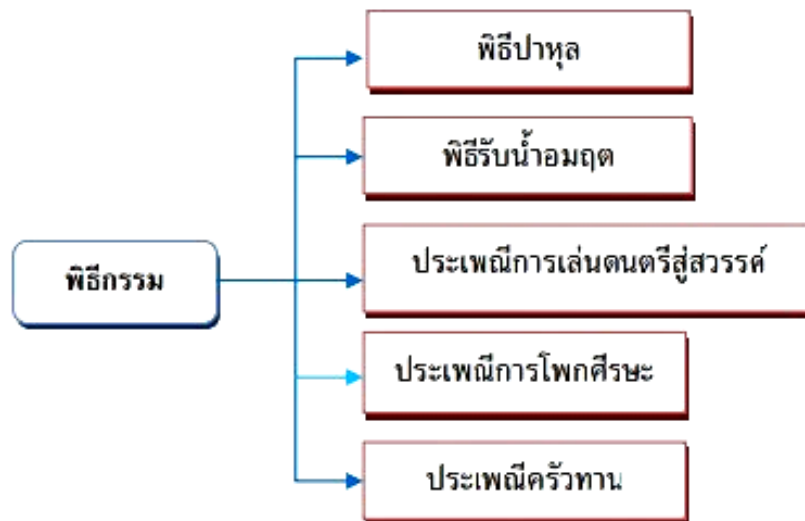
5. ประเพณีครัวทาน (Free Kitchen)

ประเพณีนี้เป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติทางศาสนาที่ชาวซิกข์เรียกว่าปังกัต (Pangat) หรือ ลังการ์ (Langar) ซึ่งหมายถึง ครัวทานหรือครัวสาธารณะที่เปิดให้คนทั่วไปได้รับประทานอาหารร่วมกัน ไม่ว่าจะมึ่วรรณะใด เพศใด หรือชาติใดก็ตาม ทุกคนย่อมได้รับการปฏิบัติที่เหมือนและเท่าเทียมกัน ประเพณีทางศาสนานี้เริ่มมาตั้งแต่สมัยของคุรุนานักที่เป็นปฐมศาสนา และทาสืบต่อกันมาในสมัยของ

ศาสตราจารย์อังกต์ ศาสตราจารย์อมรทาสจนกระทั่งถึงปัจจุบันนี้ การรับประทานอาหารในโรงครัวสาธารณะนี้ ถือว่าเป็นการสร้างความเป็นอันหนึ่งเดียวกันซึ่งเป็นหลักสาคัญในศาสนา บุคคลที่เข้ามาในโรงครัวนี้ จะต้องนั่งบนพื้นที่จัดไว้เรียงเป็นแถวในระดับเสมอกัน ไม่มีเจ้าไม่มีนาย ไม่มีความแตกต่างทางเชื้อชาติ ศาสนา ผู้ศรัทธาในศาสนาซิกข์จะช่วยกันท าอาหารและบริการรับใช้ผู้มารับประทานทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

โรงครัวนี้ชาวซิกข์จะช่วยกันนำอาหารมาให้หรืออาจให้เป็นเงินทอง เพื่อจัดซื้ออาหารต่างๆ ให้มีอยู่เสมอมิได้ขาด

จากที่กล่าวมาข้างต้น สรุปเป็นแผนภูมิ เพื่อความเข้าใจง่ายดังนี้

พิธีกรรมวางจระเข้⁶

1. การเกิดและพิธีการตั้งชื่อบุตร

สำหรับครอบครัวชาวซิกข์ ภายหลังจากให้กำเนิดบุตร เมื่อมารดาได้มีโอกาสพักผ่อนเพียงพอ มีสุขภาพแข็งแรง (ไม่กำหนดว่าจะเป็นการกำหนดวันเท่าใด) ให้ครอบครัวและญาติพี่น้องเดินทางไป ครุฑวารา (ศาสนสถานของซิกข์) แล้วประกอบพิธีเจริญธรรม ขับร้องบทสวดจากพระมหาคัมภีร์คุรุครันด์ ซาฮิบ โดยขับร้องต่อหน้าพระพักตร์พระศาสดาคุรุครันด์ซาฮิบ เพื่อแสดงความปิติและขอบคุณพระศาสดา บางกรณีที่ครอบครัวได้มีการจัดให้มีการสวดอ่านพระมหาคัมภีร์คุรุครันด์ซาฮิบ ก็ให้ทำพิธีสวดจนจบแล้วขอประทานพระบัญชาจากพระศาสดา โดยท่านศาสนจารย์จะอัญเชิญประกาศ (การอ่านเปิด) พระมหาคัมภีร์ที่ประทับบนบัลลังก์ในขณะนั้น ท่านจะสุมเปิดอ่านด้านบนซ้ายมือ ประกาศอักษรของคำแรกที่ได้ อ่านจากพระบัญชาของพระศาสดาให้ที่ชุมนุมเจริญธรรมรับทราบ บิดามารดาก็โน้มรับไปตั้งชื่อบุตรของตนตามตัวอักษรที่ได้รับมานั้น เด็กชายจะมีนามว่า “ซิงห์” ต่อท้าย และเด็กหญิงจะมีนามว่า “กอร์” ต่อท้ายนามทุกนาม จากนั้น ให้สวดบทอนันด์ซาฮิบ (อย่างย่อเพียงหกบท) และร่วมกัน “อรรดาส” (การสวดอธิฐานขอพรจากพระศาสดาร่วมกัน โดยศาสนิกชนทุกท่านที่มาพร้อมในพิธีวันนั้น) เสร็จจากพิธีแล้ว ญาติพี่น้องจะลุกขึ้นมาแสดงความยินดี ท่านศาสนจารย์จะแจกคาร่าปราชาด (ขนมหวานที่เตรียมจากแป้ง น้ำตาลและเนยในอัตราส่วนเท่ากัน) ซึ่งมีความหมายถึง การได้รับพรจากพระศาสดาแก่ผู้ที่มาพร้อมชุมนุมเจริญธรรมทุกท่าน จากนั้นครอบครัวที่ให้กำเนิดบุตรจะนำขนมหวานที่เตรียมมาร่วมงานแจกให้แก่ศาสนิกชนที่มาพร้อมเจริญธรรมเพื่อแสดงถึงความปิติยินดี

ปัจจุบันชาวซิกข์ในประเทศไทยส่วนมากนิยมตั้งชื่อบุตร 2 ชื่อ คือ ชื่อแรกจะเป็นชื่อที่ได้รับประทานจากพระมหาคัมภีร์คุรุครันด์ซาฮิบ และชื่อที่สองจะเป็นชื่อในภาษาไทยที่ไปจดทะเบียนที่อำเภอในใบเกิด โดยจะพยายามตั้งชื่อภาษาไทยให้เหมาะสมและมีความหมายใกล้เคียงกับภาษาปัญจาบที่สุด

2. พิธีการรับอมฤต

พิธีรับอมฤตเป็นพิธีที่สำคัญของชาวซิกข์ (เพื่อแสดงความจำนงจะเข้าเป็นศิษย์ของพระศาสดาโดยแท้จริง) ที่จะให้สัตย์ปฏิญาณว่าจะรักษาและปฏิบัติตามข้อบัญญัติของพระศาสดา

สถานที่และพิธีการรับอมฤต

1. ชาวซิกข์ไม่ว่าชายหรือหญิง (ไม่จำกัดอายุ) เมื่อคิดว่าตนเองพร้อมแล้วที่จะเข้าพิธีรับอมฤต และสามารถรักษาศาสนวินัยได้ จะมาแจ้งความจำนงต่อศาสนจารย์ในครุฑวารา เจ้าหน้าที่ในศาสนสถานก็จะกำหนดวันและเวลาให้ผู้ที่จะประสงค์รับอมฤตมาพร้อมกัน ณ วันและเวลาที่กำหนดพิธีนี้

2. ณ สถานที่ประกอบพิธีกรรมจะมีการอัญเชิญพระมหาคัมภีร์คุรุครันด์ซาฮิบ และแต่งตั้ง “ปัญจาปิยะ” (ผู้เป็นที่รักยิ่ง) จากชาวซิกข์ที่รับอมฤตมาแล้ว และมีความประพฤติปฏิบัติตามศาสนวินัย

⁶ http://www.crs.mahidol.ac.th/thai/rite_sikh.htm

ครบถ้วนอย่างน้อยหกท่านเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรม หนึ่งท่านนั่งหน้าแท่นบัลลังก์ประทับพระมหาคัมภีร์ ส่วนอีกห้าท่านที่เหลือเตรียมอมฤต

3. ศาสนิกชนทุกท่านที่มารับอมฤตจะต้องสระผมก่อนและต้องมีศาสนสัญลักษณ์ทั้ง 5 ประการ คือ 5 ก ได้แก่

1. เกศา
2. กิรปาน (มิตลันของชาวซิกข์) พร้อมสายสะพาย
3. กาแซร่า (กางเกงในขาสั้น)
4. กังฆะ (หวีไม้)
5. การ่า (กำไรข้อมือเหล็ก)

ให้ทุกคนยืนพนมมือด้วยความเคารพต่อหน้าพระพักตร์ของพระศาสดาคุรุครันด์ชาฮิบหนึ่ง ในปัญจะปิยะที่มอบอมฤตจะอธิบายหลักการที่สำคัญของศาสนาซิกข์แก่ผู้ที่รับอมฤต

4. ศาสนาซิกข์สอนให้ละเว้นการบูชาสิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นหรือบุคคลที่อ้างตนเป็นนักบุญ แต่สอนให้ศรัทธา เชื่อมั่น อุทิศกายและใจแก่พระเจ้าผู้เป็นเจ้า เพื่อบรรลุแนวปรัชญานี้ให้ศึกษาและปฏิบัติตนตาม คำสั่งสอนในพระมหาคัมภีร์ ทำเซวา (รับใช้โดยไม่หวังผลตอบแทน) และเมื่อรับอมฤตแล้วจะต้อง ประพฤติและตั้งตนอยู่ในวินัย แล้วปัญจะปิยะจะถามผู้อมฤตว่า ท่านยินดีที่จะรับหลักการเหล่านี้ด้วยความสมัครใจหรือไม่

5. หลังจากผู้ที่ประสงค์จะรับอมฤตยอมรับแล้ว หนึ่งใน ปัญจะปิยะจะทำการสวด “อรัตาส” และขอพระบัญชาเพื่อเตรียมอมฤตตามศาสนวินัย

6. จากนั้น ให้ผู้ที่รับอมฤตโน้มรำลึกถึงองค์พระบิดาพระศาสดาพระองค์ที่สิบ พร้อมทั้งนั่งทิ้ง น้ำหนักตัวบนเข่าขวาแล้วเข้าร่วมดื่มอมฤตในอุ้งมือขวาในลักษณะวางบนมือซ้าย โดยปัญจะปิยะจะเอามือขวักใส่อมฤต และกล่าวว่า “วาเฮ่ คุรุญีกาคาลซ่า วาเฮ่คุรุญีกีฟาเต้” ให้ผู้รับ เมื่อดื่มอมฤตแล้วกล่าว ขานตามว่า “วาเฮ่คุรุญีกาคาลซ่า วาเฮ่คุรุญีกีฟาเต้” ทุกๆ ครั้งรวมห้าครั้ง จากนั้น ปัญจะปิยะจะพรอมฤตใส่ดวงตาห้าครั้ง และใส่เกศาอีกห้าครั้ง หลังกจากพรอมฤตทุกครั้ง ปัญจะปิยะจะกล่าว “วาเฮ่ คุรุญีกาคาลซ่า วาเฮ่คุรุญีกีฟาเต้” ทุกครั้ง และให้ผู้รับอมฤตกล่าวตามทุกครั้งเช่นกัน อมฤตที่เหลืออยู่ในภาชนะหลังจากมอบให้ผู้ที่ตั้งใจจะรับอมฤตแล้วให้แจกจ่ายแก่ทุกคน เพื่อดื่มร่วมกันจากภาชนะชั้นใบนั้น หนึ่งท่านในปัญจะปิยะจะแจ้งแก่ผู้รับอมฤตถึงศาสนวินัยของซิกข์ ให้สวดหรือฟังพระธรรมจากพระมหาคัมภีร์คุรุครันด์ชาฮิบและรักษาปฏิบัติ “ก” ทั้งห้า ให้อยู่ตัวตลอดเวลา จากนั้นร่วมกันสวดอรัตาสเป็นอันเสร็จพิธี

7. ผู้ที่ตั้งใจจะรับอมฤตและเข้าร่วมในพิธีตั้งแต่ต้นจนจบเท่านั้นจึงจะรับอมฤตได้ ส่วนผู้ที่มีมาระหว่างดำเนินพิธีไม่มีสิทธิ์รับ

ชาวซิกข์ทุกคนที่รับอมฤตแล้วจะต้องละเว้นจากการกระทำ 4 ประการ ดังต่อไปนี้

- 1) ห้ามทำการตัด โกน ถอนผมและหนวดเคราจากร่างกาย
- 2) ห้ามรับประทานเนื้อสัตว์ที่ผ่านกรรมวิธีการฆ่าอย่างทรมาณ
- 3) ห้ามประพฤติดนินทาผู้อื่น และอยู่ร่วมกับผู้อื่นที่ไม่ใช่สามีหรือภรรยาของตนฉันท์สามีภรรยา

4) ห้ามเสพหรือใช้ของมีนเมา สุรา และยาเสพติดทุกชนิด

กรณีที่ซิกข์กระทำผิดโดยละเมิดข้อบังคับทั้ง 4 ประการข้างต้น เขาจะต้องเข้าพิธีรับอมฤตใหม่ หลังจากสารภาพและรับการลงโทษเพื่อสำนึกผิดที่ได้กระทำไปตามความเหมาะสม

3) พิธีมงคลสมรส

พิธีมงคลสมรสของชาวซิกข์กระทำโดยไม่คำนึงถึงวรรณะ ตระกูล และชาติกำเนิดของคู่สมรส ชาวซิกข์จะประกอบพิธีสมรสตามพิธี “อนันการัช” ซึ่งมีขั้นตอนและหลักการตามศาสนวินัยของซิกข์ ดังนี้

การแต่งงานในวัยเด็กทั้งชายและหญิงเป็นสิ่งต้องห้าม

เมื่อสตรีชาวซิกข์มีความพร้อมทั้งทางบุคลิก ร่างกาย และจิตใจ ก็สมควรจะหาคู่สมรสที่เหมาะสม เพื่อทำการสมรสตามพิธีอันศักดิ์การัช

สตรีซิกข์ควรสมรสกับบุรุษซิกข์

การสมรสตามพิธี ไม่จำเป็นต้องมีพิธีหมั้นก่อน ถ้ามีความประสงค์ที่จะประกอบพิธีหมั้น ให้ฝ่ายหญิงกำหนดวันเพื่อชุมนุมเจริญธรรม แล้วทำการสวดอรรถาสดาต่อหน้าพระพักตร์พระมหาคัมภีร์คุรุครันด์ซาฮิบ แล้วมอบกริปาน การ่า และขนมหวาน ให้แก่ชายผู้เป็นคู่หมั้น

การกำหนดวันมงคลสมรส ให้กำหนดวันเวลาตามความเหมาะสมและสะดวกของทั้งสองฝ่าย ไม่มีการกำหนดฤกษ์ เนื่องจากเป็นสิ่งต้องห้ามในศาสนาซิกข์

ห้ามการประกอบพิธีกรรมหรือกระทำต่อไปนี้ การปกปิดใบหน้า สวมดอกไม้บนศีรษะ สวมเครื่องประดับบนศีรษะ ห้ามการเสพของมีนเมาในพิธีมงคลสมรส และการกระทำอื่นๆ ที่มงายไร้สาระ การจัดพิธีมงคลสมรสของชาวซิกข์ ต้องคำนึงถึงความเหมาะสมพอเพียง ไม่ให้เป็นภาระแก่ฝ่ายใด เริ่มจากจัดให้มีการชุมนุมเจริญธรรมต่อหน้าพระมหาคัมภีร์คุรุครันด์ซาฮิบ และมีการขับร้องบทสวดภาวนา โดยสังคีตจารย์ หรือศาสนิกชนทั้งหมดที่มาร่วมเจริญธรรม พร้อมจัดให้คู่บ่าวสาวมานั่งต่อหน้าพระมหาคัมภีร์คุรุครันด์ซาฮิบ เจ้าสาวจะนั่งด้านซ้ายมือของเจ้าบ่าว แล้วขออนุญาตเริ่มประกอบพิธีจากศาสนิกชนที่มาร่วมชุมนุมเจริญธรรมและสังคีตจารย์ขับร้องบทสวดเพื่อขอพรจากพระศาสดา แล้วกล่าวเชิญให้คู่สมรส และบิดามารดาหรือผู้ปกครองของคู่สมรสลุกขึ้นยืน สวดอรรถาสดาขอพรจากพระมหาคัมภีร์ คุรุครันด์ซาฮิบเพื่อจะดำเนินพิธีอันศักดิ์การัช หลังจากนั้น ศาสนาจารย์จะอบรมสั่งสอนและแนะนำอธิบายหน้าที่ ข้อปฏิบัติในการดำรงชีวิตการครองเรือนตามแนวทางของศาสนวินัย และข้อบัญญัติของศาสดา

ขั้นต้นจะอบรมทั้งคู่บ่าวสาวให้เข้าใจในความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยา โดยเปรียบเทียบกับความรักความผูกพันอันบริสุทธิ์ของดวงจิตของมนุษย์แต่ละคนที่มีต่อพระผู้เป็นเจ้าตามบทสวด “ลาว่าห์” (บทสวดที่ใช้ในการประกอบพิธีมงคลสมรส)

ศาสนาจารย์จะอธิบายถึงความรักและความผูกพันของคู่สมรสที่มีต่อกันดุจดั่งมีจิตเดียวในสองร่างตลอดจนศรัทธาและเข้าถึง “อกาลปุรด์” (พระผู้เป็นเจ้า) โดยใช้ชีวิตอย่างผู้ครองเรือนและสามารถนำพาชีวิตคู่ให้ดำเนินได้อย่างราบรื่นตามแนวทางอันบริสุทธิ์แห่งพระธรรมคำสอนของพระศาสดา พร้อมกับอธิบายถึงหน้าที่และความรับผิดชอบในการครองเรือนของแต่ละฝ่าย

ศาสนาจารย์จะกล่าวให้เจ้าบ่าวทราบว่าทางครอบครัวของเจ้าสาวได้เลือกเขาเป็นผู้ที่เหมาะสมที่จะเป็นคู่ครองของเธอ ดังนั้น ในทุกโอกาสเขาต้องให้ความรักและร่วมทุกข์ร่วมสุข ต้องมั่นคง ซื่อสัตย์ ปกป้อง และคุ้มครองในเกียรติเธอและร่างกายของเธอ ปฏิบัติต่อเธอประดุจเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตเขา ให้ความเคารพและให้เกียรติบิดามารดาตลอดจนญาติมิตรของเธอเสมือนหนึ่งของตนเอง

ศาสนาจารย์จะกล่าวให้เจ้าสาวทราบว่าโดยพิธีสมรสที่กระทำต่อหน้าพระพักตร์ของพระศาสดา ครูครันต์ซาฮิบและสังคัต (ศาสนิกชนที่มาชุมนุมเจริญธรรม) ได้มอบเธอให้อยู่ในความดูแลของเจ้าบ่าว ขอให้เธอจงมอบความรักและความไว้วางใจทั้งปวงแก่เขา ร่วมทุกข์ ร่วมสุขในทุกโอกาส ต้องมั่นคงและซื่อสัตย์ต่อเขา รับใช้เขาในทุกแห่งหน ทุกสถานะ ให้ความเคารพและให้เกียรติบิดามารดาตลอดจนญาติมิตรของเขาเสมือนหนึ่งของตน

คู่บ่าวสาวหลังจากรับคำสั่งสอนแล้ว ให้ความเคารพโดยการกราบให้หน้าผากจรดพื้นต่อหน้าพระพักตร์ศาสดาครูครันต์ซาฮิบ จากนั้นบิดาหรือญาติผู้ใหญ่ของเจ้าสาวนำชายผ้า “บัลล่า” (ผ้าแพรสีชมพูยาวประมาณ 2.5 เมตร เป็นสัญลักษณ์ว่าบิดาฝ่ายหญิงได้มอบภาระการดูแลฝ่ายหญิงให้แก่ฝ่ายชายโดยสมบูรณ์) ข้างหนึ่งมาใส่ในมือของเจ้าบ่าว แล้วนำอีกปลายหนึ่งพาดเหนือไหล่ขวาของเจ้าบ่าวไปมอบใส่มือให้เจ้าสาวถือไว้ สังคิตจารย์จะขบร้องบทสวด หลังจากนั้นศาสนาจารย์ที่นั่งอยู่บนแท่นประทับจะเริ่มอ่านบทสวด “ลาว่าห์ ซูฮี มฮัลล่า 4” (บทสวดของพระศาสดาองค์ที่ 4) คู่บ่าวสาวจะกราบกับพื้นแล้วลุกขึ้นยืนฟังบทสวดลาว่าห์นี้

หลังจากสวดบทลาว่าห์เสร็จแต่ละบท เจ้าบ่าวเจ้าสาวจะกราบลงกับพื้น แล้วเจ้าบ่าวจะเดินนำหน้าเจ้าสาว โดยเจ้าสาวจับชายผ้าบัลล่าข้างหนึ่งไว้เดินตามเจ้าบ่าวเวียนขวารอบแท่นประทับพระมหาคัมภีร์ครูครันต์ซาฮิบ ในขณะที่เดินแต่ละรอบนั้นสังคิตจารย์หรือศาสนิกชนที่มาชุมนุมก็จะเริ่มขบร้องบทสวดลาว่าห์ เมื่อเดินครบแต่ละรอบ คู่บ่าวสาวกราบลงกับพื้นแล้วลุกขึ้นยืนเพื่อรับฟังบทสวดลาว่าห์บทต่อไป เมื่อเดินครบสี่รอบแล้ว คู่บ่าวสาวก็จะนั่งลงกราบกับพื้น แล้วสังคิตจารย์จะขบร้องบทสวดอนันต์ซาฮิบห้าบทแรกและบทสุดท้าย จากนั้นมีการสวดอาร์ดาส แล้วป่านขอประทานพระบัญชาจากพระมหาคัมภีร์ครูครันต์ซาฮิบเป็นอันเสร็จพิธีสมรสอนันต์การัช สุดท้ายจะมีการแจกขนมหวาน คำร่ำปรีชาตแก่ศาสนิกชนที่มาร่วมพิธีทุกท่านโดยเสมอภาคห้ามชาวซิกข์ใช้สินสอดเป็นเงื่อนไขในการเลือกคู่สมรส

ถ้าคู่สมรสของหญิงใดสิ้นชีพลง หากหญิงนั้นมีความประสงค์จะสมรสใหม่ก็สามารถสมรสกับผู้ที่เหมาะสมได้ ในทำนองเดียวกับฝ่ายชายก็สามารถสมรสใหม่ได้ ในกรณีที่ภรรยาสิ้นชีพลงให้ใช้หลักเดียวกัน

โดยทั่วไปแล้ว ขณะที่ภรรยาหรือสามีคนแรกยังมีชีวิตอยู่ ชาวซิกข์ไม่ควรกระทำการสมรสใหม่ ชาวซิกข์ที่รับมฤตแล้ว ควรให้ภรรยาหรือสามีของตนรับมฤตด้วย

4. พิธีฌาปนากิจศพ

พิธีฌาปนากิจในศาสนวินัยของซิกข์มีพื้นฐานมาจากความเชื่อถือที่ปฏิบัติกันของประชาชนในประเทศอินเดียแต่ดั้งเดิม ที่จะเผาศพของผู้ตายโดยไม่ให้มีการเก็บรักษาศพไว้ไม่ว่าในกรณีใดๆ ทั้งสิ้น และไม่จำเป็นต้องกระทำพิธีศรัทธาหรือไว้อาลัย ให้ถือว่า การเกิด แก่ เจ็บ ตาย เป็นไปตามพระประสงค์และกฎของธรรมชาติ (พระเจ้าเป็นเจ้า) ต่อไปนี้เป็นข้อปฏิบัติตามศาสนวินัยของชาวซิกข์

กรณีและผู้ตายเสียชีวิตบนเตียงนอนภายในบ้านพัก ไม่จำเป็นต้องนำร่างลงจากเตียงวางกับพื้น ให้สวดพระธรรมของพระศาสดาหรือสวดภาวนานาม วาเฮ่ครุ วาเฮ่ครุ (คำสรรเสริญคุณพระผู้เป็นเจ้าของ) ตลอดเวลา โดยไม่ต้องจุดเทียนหรือบริจาคน้ำมันสักหนึ่ง เช่น วัว ควาย ในนามของผู้ตายหรือกระทำพิธีใดๆ ที่ขัดต่อบัญญัติของพระศาสดา เมื่อมีบุคคลใดบุคคลหนึ่งเสียชีวิตไม่สมควรที่จะทุกข์โศกเศร้าให้หรือทูลหน้าอกแสดงความโศกเศร้า ควรยอมรับว่าทุกสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นไปตามพระประสงค์ของพระผู้เป็นเจ้าของ และให้ทำการสวดบทพระธรรมของพระศาสดาหรือสวดภาวนานาม “วาเฮ่ครุ” จะเป็นสิ่งที่เหมาะสม

ผู้เสียชีวิตแม้อายุน้อยเท่าใดก็ตามให้จัดพิธีเผาศพตามประเพณี

พิธีเผาศพสามารถกระทำในเวลากลางวันหรือกลางคืนก็ได้ ให้นำร่างของผู้ตายมาอาบน้ำ ทำความสะอาด สวมใส่เสื้อผ้าที่สะอาด และหามนำศพไปวางยังที่ว่าง แยกไปวางยังที่อื่นแล้วสวดอาร์ตาส จากนั้นนำศพไปยังเมรุ ระหว่างเดินทางให้ทำการสวดภาวนาบทพระธรรมที่สอนถึงความไม่เที่ยงของชีวิต เมื่อถึงเมรุให้สวดอธิษฐานอาร์ตาสเพื่อขออนุญาตและขอพรจากพระศาสดาก่อนการเผาศพ แล้วให้นำศพเข้าไปยังเมรุ บุตรชายหรือญาติหรือมิตรสหายของผู้ตายจะจุดไฟเผาศพ ผู้ที่มาในพิธีก็ให้นั่งอยู่ห่างพอสมควร และฟังบทสวดจากสังฆคณาจารย์หรือร่วมกันสวดภาวนาบทพระธรรม และสวดบทโซเฮล่า และสวดอธิษฐานอาร์ตาสในขั้นสุดท้าย หลังจากนั้นให้ผู้ที่มาในพิธีเดินทางกลับ หลังพิธีเผาศพให้เริ่มพิธีสวดพระมหาคัมภีร์ครุครันถ์ซาฮิบที่บ้านของตน หรือในครุศวาราทที่ใกล้เคียง โดยสวดบทพระธรรมอนันต์ซาฮิบหกบทแล้วสวดอาร์ตาส พิธีสวดพระมหาคัมภีร์ควรจะเรียบร้อยภายในสิบวัน กรณีที่ไม่สามารถสวดจบภายในสิบวัน ให้กำหนดวันเสร็จตามความเหมาะสมของญาติพี่น้อง ในการสวดภาวนาพระมหาคัมภีร์นี้ญาติพี่น้องควรเข้าร่วมในการสวดภาวนาครั้งนี้ด้วย ถ้าเป็นไปได้ให้มีการสวดกัรตัน (เป็นการขับร้องสวดโดยใช้เครื่องดนตรีประกอบ) ด้วยทุกคืน ไม่ให้มีพิธีใดๆ เกี่ยวกับงานศพอีก หลังจากการเสร็จวันสวดพระมหาคัมภีร์โดยสมบูรณ์

หลังศพได้มอดไหม้จนเย็นลงเป็นเถ้าธุลีแล้ว ให้รวบรวมเถ้าธุลีและเศษอัฐินำไปลอยอังคารในน้ำหรือฝังในบริเวณนั้น แล้วกลบดินให้เรียบร้อย ห้ามสร้างอนุสรณ์สถานหรือสิ่งก่อสร้างใดๆ ณ บริเวณที่ประกอบพิธีฌาปนกิจ ห้ามกระทำพิธีกรรมต่างๆ ที่มีความเชื่อทางไสยศาสตร์ และความเชื่อที่งมงายไร้เหตุผล เนื่องจากขัดต่อศาสนวัณย์ข้อบัญญัติของพระศาสดา

สรุป

ศาสนาซิกข์ถึงแม้จะเกิดมาไม่นานนัก แต่จำนวนศาสนิกของศาสนานี้ ก็มีมากกว่าศาสนิกของศาสนาโซโรอัสเตอร์และศาสนาเซนรวมกัน ชาวซิกข์มีประมาณ 18 ล้าน 5 แสนคน (Encyclopaedia Briannica 1992 : 269) มีชาวซิกข์กระจัดกระจายอยู่ในประเทศต่างๆ เช่น สหรัฐอเมริกา แคนาดา อังกฤษ สิงคโปร์ และฮ่องกง เป็นต้น แต่ส่วนใหญ่อยู่ในประเทศอินเดีย

ศาสนาซิกข์ได้ช่วยหล่อหลอมจิตใจชาวซิกข์ไม่ว่าอยู่ในประเทศอินเดียหรือต่างประเทศ ให้มีลักษณะอย่างเดียวกัน คือ ขยันหมั่นเพียร ประหยัด ซื่อสัตย์ กล้าหาญ อดทน และเป็นนักรบ อย่างเช่นในประเทศอินเดียประชาชนที่เป็นซิกข์มีน้อยนิด คือประมาณ 2% แต่ชาวซิกข์ก็ได้ทำชื่อเสียงให้แก่ประเทศอินเดียยิ่งกว่าประชากรส่วนใหญ่เสียอีก เช่น ชาวซิกข์เป็นเกษตรกรชั้นนำของประเทศ สามารถผลิตผลิตผลทางเกษตรกรรมได้อย่างมากมาย เพราะฉลาดในการนำวิทยาการใหม่ๆ มาใช้ ชาวซิกข์มี

ความอดทน ชื่อสัตย์สุจริต จะประกอบอาชีพอะไรก็สามารถทำให้เจริญก้าวหน้าเป็นปึกแผ่น เป็นที่น่าเชื่อถือ

ชาวซิกข์เป็นนักรบชั้น 1 ของประเทศอินเดีย จนได้นามว่าแขนแขนดาบ การป้องกันประเทศอินเดียไม่ว่าจะรบกับจีน หรือปากีสถาน หรือชาติอื่นๆ ก็อาศัยทหารซิกข์นี่แหละเป็นหลัก ชาวซิกข์เป็นนักกีฬาที่ดีเด่นของอินเดีย นักกีฬาอินเดียที่ประสบความสำเร็จได้เหรียญต่างๆ ในการแข่งขันกีฬาระหว่างประเทศ ส่วนใหญ่ก็เป็นชาวซิกข์เช่นกัน นอกจากนี้ชาวซิกข์ยังเป็น นักการธนาคาร พ่อค้าที่ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากทั้งในและนอกประเทศด้วย

ปัจจุบันศูนย์กลางศาสนาซิกข์อยู่ที่เมืองอมฤตสระ แคว้นปัญจาบ ประเทศอินเดีย ซึ่งมีสุวรรณวิหารสถานที่ศักดิ์สิทธิ์ของชาวซิกข์อยู่ที่นั่น ศาสนาซิกข์กำลังเจริญอย่างช้าๆ แต่ทว่าบางนิกาย เช่น นิกายน่านักปันถิ มีที่ท่าจะถูกศาสนาพราหมณ์-ฮินดูกลืน ชาวซิกข์และชาวฮินดูอยู่ด้วยกันเป็นปกติสุขตลอดมา แต่มาไม่นานนี้มีปัญหาการเมืองเข้ามาแทรก คือชาวซิกข์บางกลุ่มต้องการตั้งรัฐอิสระแยกจากอินเดีย เรียกว่ารัฐขาลิสถาน เพื่อเป็นรัฐของชาวซิกข์ แต่ทางอินเดียไม่ยินยอม นายกรัฐมนตรีอินทிரาคานธี จึงสั่งให้ทหารเข้าไปยังสุวรรณวิหารเพื่อกวาดล้างชาวซิกข์หัวรุนแรงที่เข้าไปยึดศาสนสถานแห่งนั้นเป็นที่ต่อสู้ ทำให้ชาวซิกข์เสียชีวิตหลายคน ส่วนนางอินทிரาคานธีเองก็ถูกลอบสังหารในกาลต่อมา โดยชาวซิกข์เช่นกัน จึงทำให้ชาวซิกข์และชาวฮินดูมีปัญหากระทบกระทั่งกันอยู่เสมอ ไม่สงบสุขตั้งแต่ก่อน